

37.091.2(082)

А 43

Министерство образования Украины  
Криворожский педагогический институт

# **АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ**

ційної заданості, не обумовленої ніякими практичними потребами, ні зовнішнього або суб'єктивною негативною оцінкою. Тут вирішальним фактором стає, звичайно, не енергетичні запаси особистості, а скоріше її моральний устрій, якісна сторона творчості — складний вид діяльності людини, який випереджає і супроводжує на всіх її етапах творча активність. Творчість як процес завжди оригінально і в генетичному плані являє собою створення нових корисних комбінацій із елементів різних систем (комбінування). Потенційними двигунами творчої діяльності є мотиви, їх пермоплановість в складі творчої активності особистості. Процес творчості можливий лише при умові наявності лише глибокого інтересу до певної проблеми. Ніхто й ніколи не робив відкриттів в області, до якої не мав ніякого відношення. Розвиток інтересу у дітей до соціальної дійсності, посилене включення їх у всі процеси нашого життя з урахуванням їх здібностей, стимулювання їх творчої активності — айважливіші задачі сучасної школи.

Ткачева Л. Ф.

(Криворожский пединститут)

### **ФОРМИРОВАНИЕ ФОНЕМАТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ У ДОШКОЛЬНИКОВ КАК ГЛАВНОЙ ПРЕДПОСЫЛКИ ГРАМОТНОСТИ**

Известно, что основы орфографической грамотности у детей закладываются в период обучения грамоте, когда ребенок впервые осознает языковую действительность, некоторые ее закономерности и особенности. Сформированные умения и навыки анализа звуковой речи во многом определяют успешность усвоения детьми фонетики, графики и орфографии.

Чтобы подготовить детей дошкольного возраста сознательно усваивать орфографию, необходимо сформировать у них высокий уровень фонематического анализа (умение анализировать звуковой состав слова, обобщать и дифференцировать фонемы по их специфическим и общим признакам).

Главной предпосылкой успешного усвоения фонетики, графики и орфографии являются фонематические обобщения и дифференциации на уровне отчетливого сознания общих и специфических признаков (конструктивных элементов) фонем разных категорий. Такие обобщения и дифференциации можно успешно сформировать при непосредственном анализе звучащего слова путем громкого проговаривания с последующим усилением кинестезий и противопоставления фонем по их общим и специфическим признакам у детей дошкольного возраста, начиная с пятилетнего возраста.

Дошкольники способны освоить звуковой анализ: по заданию воспитателя выделять звуки в слове, указывать количество и порядок их в звучащем слове, осознавать общие и специфические признаки звуков изученных категорий (гласные—согласные, гласные—ударные, безударные; согласные—твердые и мягкие, всегда твердые и всегда мягкие, звонкие и глухие, парные согласные звуки).

Овладение грамматикой и орфографией дошкольниками предполагает не только различение фонем и их вариантов, но и знаний, в каких позициях они бывают представлены в типовом виде, научиться опознавать сильные и слабые позиции, воспринимать общие и специфические признаки фонем.

Мы предположили, что успешное овладение фонетикой, графикой и орфографией младшими школьниками находится в прямой зависимости от уровня развития фонематических обобщений и дифференциаций у детей дошкольного возраста. Проведенные экспериментальные исследования подтвердили это предположение.

Такая подготовка дошкольников становится необходимой предпосылкой для успешного усвоения младшими школьниками фонетики, графики и орфографии в школе.

Сформированные умения фонематических обобщений и дифференциаций в дошкольный период дают возможность первоклассникам на более высоком уровне усваивать общий признак гласных и согласных звуков. Звуковой анализ слов разной звуково-слоговой структуры необходимо изучать в течение всего букварного периода обучения грамоте. Следует обратить внимание детей шестилетнего возраста на такие слова, в которых букв больше, чем звуков (шаль, соль, кольцо, пальто), где мягкий знак звука не обозначает, и такие, в которых букв меньше, чем звуков (в словах, юла, ежи, яма. ели, по четыре звука и по три буквы, так как буквы е, ё, я, ю обозначают два звука йэ, йо, йа, йу).

Преимственность в развитии фонематических обобщений и дифференциаций детского сада и школы способствует более успешно осуществлять младшим школьникам орфографический анализ (опознавать орфограммы в словах и применять правила правописания).

В экспериментальных исследованиях было установлено, что сформированные у детей дошкольного возраста фонематические операции оказываются устойчивыми и вместе с тем являются существенной предпосылкой успешного усвоения фонетики, графики и орфографии не только в дошкольном, но и в школьном периоде:

а) дошкольники экспериментальных групп научаются безошибочно обозначать звуки в сильной позиции (сильный вариант фо-

немы) и проверять звуки в слабой позиции (слабый вариант фонемы) звуком в сильной яопиции;

б) целенаправленное развитие фонематических обобщений и дифференциаций у детей развивает высокую орфографическую чувствительность, испытываемые без особых затруднений опознают орфограммы, они в состоянии изучать правописание на уровне теоретических обобщений, у них успешно формируются умения применять орфографические правила, т. е. осознанно овладевать навыками правописания.

Тищук В. І.  
(Рівненський педінститут)

## ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ І ДОСЛІДНИЦТВО УЧНІВ ЯК НАДІЙНИЙ ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ЇХ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учителям природничо-математичних дисциплін, зокрема фізики, добре відомо, що залучення учнів до експериментально-дослідницької діяльності відчутно підвищує їх активність у навчанні. Надання учням можливості на уроках або в позаурочній роботі проводити спостереження, експериментувати, виконувати різноманітні вимірювання, використовуючи для цього найновіші іприлади, а також саморобне обладнання, часто ними ж виготовлене, не тільки сприяє поглибленню і узагальненню їх знань, формуванню нових практичних умінь і навичок, але й дозволяє реалізувати їм свої ідеї і пропозиції, конструювати і створювати нові експериментальні установки, впроваджувати в навчальний процес нові методики експериментальних досліджень, спостережень тощо. Така робота учнів носить яскраво виражений творчий, дослідницький характер. Досить часто предметом учнівських досліджень стають питання, зміст яких безпосередньо для вивчення шкільними програмами не передбачається, але саме вони викликають у школярів підвищений інтерес, спонукають їх до кропіткої довготривалої роботи. Учитель, з'ясувавши предмет цікавості окремого учня або групи учнів, повинен разом з школярами так сформулювати предмет дослідження і запропонувати такі завдання для творчої роботи, щоб учням для розуміння і пояснення приймаєні початкових результатів цілком вистачило б знань програмного матеріалу з одного або декількох навчальних предметів.

В наш час значно зріс інтерес учнів до питань атомної і ядерної фізики, природи іонізуючих випромінювань та різноманітних дій і їх впливів, дозиметрії, характеристик джерел іонізуючих випромінювань і ін. (з позицій фізики, хімії, біології, еко-